

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Qvaestio XIII. De Satisfactionis Possibilitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

Doctores loquuntur; id est, tolli aternitatem, & remanere debitum poenarum per aliquod determinatum tempus sustinendarum. Fieri enim nequit, ut iustificatus sit debitor poenae aeternae, cum habeat ius ad aeternam beatitudinem, quod non minus est efficax, quam debitum poenarum; imò est efficacius: nam contra iustitiam esset, si ei non satisfaceret; nõ autem esset contra iustitiam, si poena non soluere-tur. Quòd verò non tollatur totum debitum poe-næ per iustificationem, patet ex dictis supra quæst. 86. art. 4.

4
Quantum
id sit, soli
Deo notum,

Quantum verò præcisè ex ipsa iustificatione remaneat poenarum, soli Deo notum est, cuius arbitrio hæc res determinatur. Certum tamen est, esse aliquid determinatum. Quod tamen varium est, pro varietate, grauitate, & multitudine peccato-rum: de quo tamen aliquid detrahitur per contri-tionem, qua peccator se disponit ad iustificationem. Si enim hæc cõtritio est meritoria gloria, vt ple-risque Doctores tradunt, cur non etiam remissio-nis poenae temporalis? quin imò potest hæc esse tam vehemens, vt omnè debitum poenae exhauriat.

Pari modo virtute huius Sacramenti aliquid de-trahitur: Nam hoc Sacramentum non solum ad remissionem culpæ & poenæ æternæ est institutum, sed etiam poenae temporalis; quia institutum est ad perfectè delendum peccatum.

Verum quia ordinariè neque cõtritio est adeò perfecta, vt totum debitum poenæ temporalis, quod præcisè ratione iustificationis superest, tollat; ne-que etiam ipsa absolutio totum quod reliquum est, auferat; ideò Dominus huius Sacramenti partem tertiam voluit esse Satisfactionem, quæ partem vi sua, partim virtute Clauium debeat, quod reli-quum est poenae temporalis.

5
Cur Chri-
stus volue-
rit satisfac-
tionem
esse partem
Sacramenti?

Ex his patet quid sit Satisfactio: quod D. Tho-mas explicat hæc qu. 12. Nam Satisfactio hoc loco generatim est Compensatio iniuriæ per peccatum Deo illatæ; estq; duplex, scilicet pro culpa, & pro poena. Satisfactio pro culpa, est cõpensatio pro iniuriæ Deo illatæ, quatenus illa constituit hominem formaliter peccatorem. Satisfactio pro poenâ, est compensa-tio pro iniuriâ, quatenus inducit reatum poenae, seu obligationem poenae sustinendæ.

6
Quid satisfac-
tio, & quæplexa

Q V Æ S T I O XIII.

De Satisfactionis possibilitate.

ARTICVLVS I.

Virū possit homo Deo satisfacere?

7
Homo Deo
est debitor
duobus ti-
tulis, bene-
ficij & in-
iuriæ.

NOtaandum est: Hominem dupliciter esse Deo debitorem. Primò: Ratione beneficiorū; & sic pro modulo suo ei satisfacit per virtutē Religionis; vt sacrificio, lau-de, gratiarum actione &c. Sed de hac satisfactione nõ est hic quæstio. Secundo: Ratione iniuriæ illatæ per peccatū. In peccato autem sunt tria, pro quibus potest intelligi fieri satisfactio, scilicet culpa, poena aeterna, & poena temporalis, quæ remissâ culpâ & poenâ aeternâ superest luenda. Nunc est

DVBIVM I.

Virum homo possit condignè satisfacere pro culpa mortifera, & poena aeterna?

8
Quidam
existimant,

Quidam Catholici existimant, posse: idque duplici fundamento: Alterum est, Quia cõ-tritio naturâ suâ delet peccatū, sicut lux tenebras; ac proinde satisfacit pro illo: in tali enim modo delendi peccata implicite continetur efficacissima satisfactio. Alterum est, Quia contritio æquiuale-t iniuriæ Deo illatæ; eamque ex æquo compensat: quia nõ minus efficaciter honorem Dei instaurat, quàm eum læserit: sicut enim læsit solo affectu, ita etiam affectu eundem refarcit.

9
Verius est
contritione
non deleri
formaliter
culpam
mortalem.

Respondeo & Dico Primò: Contritio non de-let culpam mortalem, tamquam forma contraria. Est communis sententia Doctorem.

Probatum Primò: Ex Concil. Trid. sess. 6. c. 6. vbi dicit, Contritionem esse dispositionem ad iustifica-tionem: ergo non est causa formalis iustificationis, ac proinde non delet formaliter peccatum vt for-ma contraria. Capite 7. dicit remissionem pecca-rum consequi seriem dispositionum capite 6. de-scriptam, in qua serie includitur contritio: atqui, si formaliter fieret remissio culpæ per contri-tio-

nem, non sequeretur, sed intimè in eâ includeretur. Eodem capite 7. docet nos formaliter iustos esse per donum quoddam permanens, quod nobis in-funditur secundum mensurâ nostræ dispositio-nis: atqui contritio neque est donum permanens, neque propriè infunditur, neque datur secundum nostram dispositionem, sed ipsamet est dispositio à nobis elicitâ. Et capite 9. dicit necessarium esse credere, neque remitti, neque remissa vnquâ fuisse peccata, nisi gratis diuinâ misericordiâ propter Christum: atqui iuxta illam sententiâ non remit-teretur gratis, neque ex misericordia, sed ex iusti-tiâ; imò ex naturali necessitate, sicut infusa luce delètur tenebræ. Nec sufficit, si dicas peccata gra-tis remitti, quatenus gratis datur auxilium præ-ueniens, quo auxilio peccator elicit cõtritionem: quia sic etiam dicere possemus vitam aeternam numquam dari, nisi gratis & ex misericordia, non autem ex meritis: nam auxilium præueniens ad merendum datur gratis.

Abstergetur
primum.

Probatum Secundo: Ex illa sententiâ sequitur, remissionem peccatorum non esse nouum benefi-cium poenitentibus distinctū ab actu cõtritionis: nam intrinsecè includitur in contritione, veluti intrinsecus effectus eius formalis, sicuti depulsio tenebrarū intrinsecè includitur in lumine, nec est quid distinctum; & sicut exclusio cæcitatatis inclu-ditur in visu: atqui hoc est contra Scripturas, qui-bus promittitur remissio peccatorū poenitentibus, tanquam nouum & summum beneficium: Eze-chielis 18. v. 21. Si impius egerit poenitentiam, omniū iniquitatum eius non recordabor. Prouerb. 28. v. 13. Qui confessus fuerit scelera sua, & reliquerit ea, miseri-cordiam consequetur: & alibi. Et est contra Conciliū Trident. sess. 14. c. 4. Fuit, inquit, quouis tempore ad impetrandam peccatorum veniam hic contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum lapsõ ita dem-ù preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia diuine misericordiæ, & voto præstandi reliqua conueni-entibus sit: vbi Concilium duplicem distinctionem inlinuat.

Y y ij

Probatum

Absurdum
secundum.

Probatur Tertio: Si contritio formaliter dele-
ret peccatum, homo esset causa efficiens & prin-
cipalis suæ iustificationis, & remissionis peccato-
rum: nam instructus gratiâ præueniente elicit in
seipso actum contritionis efficaciter, tanquã cau-
sa physica & principalis in suo ordine: atqui illud
est absurdum; nam sic multo perfectius seipsum
iustificaret, & peccata deleteret, quàm si iustifica-
tionem & remissionem peccatorum ex condigno
mereretur.

10
Cōtritione
etiam non
exhibetur
æquiualens
satisfactio
pro culpa
mortal.

Dico Secundo: Contritio etiam non delet
culpam mortalem tanquam æquiualens satisfactio
pro illa exhibita.

Probatur Primo: Quia satisfactio condigna,
sicut & meritum, postulat vt satisfaciens sit in gra-
tiâ (sit enim satisfactio per modum meriti.) Atqui
cōtritio, si cōsideretur, vt est prior remissione pec-
catorum, non procedit à subiecto grato; nam in
illo signo adhuc intelligitur inesse peccatum; vnde
non potest esse æquiualens satisfactio. Si autem
cōsideretur, vt est posterior remissione peccatorum,
iam non potest esse satisfactio pro culpa, aut pœna
æterna; quia iam intelligitur facta esse gratis rem-
issio: sicut neque potest esse meritoria gratiæ
iustificationis; quia iam intelligitur homo iusti-
ficatus.

Non ita in-
staurat Dei
honorem
contritio,
vt peccatū
lædit.

Probatur Secundo: Quia peccatum in suo ge-
nere est longè maius malū, quàm contritio in suo
genere sit bonum; est enim iniuria Dei, eiusque
veluti læsio; vnde in genere malorum, est summū.
Neque verum est contritionem sic instaurare Dei
honorem, sicut peccatum læsit: quia longè plurius
æstimatur vna iniuria vilis personæ in Principem,
quàm mille eiusdem honores. Et quamuis contri-
tio nō videatur habere minorem vim ad conuer-
tendum animum in Deum, quàm peccatum ha-
beat ad vertendum, si ipsos reales actus spectemus,
tamè auersio longè maior censetur iniuria, quàm
cōuersio censetur esse honor aut satisfactio. Cuius
ratio est, quia iniuria æstimatur ex dignitate
personæ læse, quæ hîc est infinita: honor autem &
satisfactio spectatur ex dignitate personæ satisfa-
cientis, quæ pusilla est, atque ad eodè nulla, quate-
nus extra gratiam.

11
Contritio
non ponit
condignam
satisfactio-
nem pro
pœna æter-
na.

Dico Tertio: Sicut homo non potest condi-
gnam satisfactionem exhibere pro culpa letali, ita
nec pro reatu pœnæ æternæ. Sequitur ex dictis:
nam reatus pœnæ æternæ ita cohæret culpæ, vt
nō possit ab ea separari; vnde hoc ipso, quo culpa
remittitur, etiam pœna æterna remittitur. Cōfir-
matur ex Conc. Trident. sess. 6. c. 14. vbi dicit, sa-
tisfactionem fieri non pro pœna æterna, quæ vel
Sacramento, vel Sacramenti voto, vnâ cum culpâ
remittitur, sed pro pœna temporali &c.

Obiectio.

Dices: Prius naturâ homo est in gratia, habet-
que remissionem culpæ, quàm habeat remissionem
pœnæ æternæ: ergo in illo signo naturæ ipsius
contritio erit meritoria, vel satisfactoria pro pœ-
na æterna. Confirmatur à simili: quia idcirco est
meritoria vitæ æternæ.

Solutio.

Respondeo Negando Antecedens: Quia gratia,
& remissio culpæ secū ferunt & includunt remis-
sionem pœnæ æternæ. Remissio enim culpæ &
pœnæ æternæ sunt effectus formales gratiæ. Vnde
contritio illa, quæ consideratur, vt existens iam
in subiecto grato, non potest operari ad remissio-
nem pœnæ æternæ. Fieri enim nequit, vt quis pro
aliquo instanti intelligatur Filius Dei, Deoque

charus, qui adhuc concipitur esse in debito pœnæ
æternæ: Vnde remissio culpæ non est verè prior
naturâ, quàm remissio pœnæ æternæ; sed simul
sunt. Ad Confirmationem Respondeo, Est dis-
par ratio: nam vitæ æternæ non est effectus forma-
lis gratiæ iustificantis, sicut remissio culpæ & pœ-
næ æternæ: neque ipsa gratia per se includit & ad-
fert vitæ æternæ meritum, sicut adfert & includit
remissionem: vt patet in paruulis, qui sine motu
liberi arbitrij iustificatur. Plura dicta sunt in 1. 2.
quæst. 134. art. 5. dub. 2.

DVBIVM II.

Virum saltem ex congruo possimus satisfacere
pro culpâ letali?

Respondeo: Possè. Est communior sententia
Doctorum. Vide D. Thomam supra qu. 85. art. 3. Ratio est: Quia ex congruo satisfacit, qui
facit quantum potest, quantumque creditor exigit,
idque eo modo, vt deceat creditorem eo esse con-
tentum. Confirmatur: quia possumus ex congruo
mereri huius remissionem: ergo etiam ex con-
gruo possumus satisfacere.

12
Affirmatur.
Quid sit de
congruo
satisfacere.

Aduerte tamen, hanc satisfactionem ex con-
gruo, esse valde imperfectam: quia solum nititur
misericordiâ & benignâ Dei acceptione. Vnde
absolutè loquendo, culpa & pœna æterna remit-
tuntur gratis ex condigna satisfactione Christi:
nostra autem satisfactio solum habet rationem
dispositionis, & præparationis ad remissionem.

DVBIVM III.

Virum pro culpa veniali possimus con-
dignè satisfacere?

Respondeo: Possè, si sumus in gratia. Est serè
communis Doctorum. Probatur Primo: Quia pro tota pœna ei correspondente possumus
satisfacere: ergo etiam pro culpa. Patet conse-
quentia: nam pœna suo modo commenturatur
culpæ. Confirmatur: quia idcirco dicitur culpa
venialis, quod nostris operibus ex condigno eius
veniam possumus consequi.

13
Affirmatur.

Probatur Secundo: Possumus mereri vitam
æternam: ergo etiam remissionem culpæ venialis,
si alioquin opus sit accommodatum, vt supra di-
ctum est de contritione. Patet consequentia; tum,
quia remissio culpæ venialis est quid minus, quàm
vitæ æternæ; tum, quia is, qui meretur finem, po-
test etiam mereri amotionem impedimentorum
finis consequendi.

Vnde culpa
dicatur
Venialis.

Probatur Tertio: Culpa venialis est parua in-
iuria, vix habens rationem iniuriæ, quæ non vio-
lat amicitiam: ergo ex amicitia condignè potest
ea reparari. Patet exemplis humanis.

Dices: Culpa venialis est quoddam Dei ma-
lum, quod peius est, quàm omne malū creaturæ:
ergo non potest ex condigno compensari.

14
Contritio
est maius
bonū Dei,
quàm culpa
venialis sit
eius iniu-
ria.

Respondeo, Negando Consequentiam: Quia
contritio est maius bonum Dei seu maior honor,
quàm culpa venialis sit illius iniuria. Vnde etiâ si
minimum Dei malum, quatenus illius malum est,
sit peius, quàm omne malum creaturæ, quatenus
creaturam malè afficit; tamen bonum creaturæ,
quatenus est bonum Dei, siue quatenus cedit in
honorem Dei, potest esse maioris æstimationis
apud

apud Deum; quàm aliquod paruum malum. Cuius signum est, quòd culpa venialis non extinguat bona opera, quæ apud Deum reposita habemus, neque violet amicitiam.

DVBIVM IV.

Virum possumus condignè satisfacere pro reatu pœnæ temporalis ex peccato remanente?

Heretici huius temporis omnino negant. Ratio illorum est; Tum quia Deus gratis ignoscit culpam & omnem pœnâ ob Christi meritù: tum quia omnia opera nostra sunt labe peccati inquinata. Ita Lutherus in assertione articuli 5. apud Rossensem, & Caluinus lib. 3. Instit. cap. 4.

Respondeo: Fide tenendù est, iustificatos posse satisfacere pro debito pœnæ temporalis; quod remissâ culpâ remanet. Est definitum à Concilio Trident. sess. 14. can. 13. & cap. 8. & sess. 6. c. 14.

Probatum Primò: Ex Scripturis. Danielis 4. v. 24. *Peccata tua eleemosynis redime*: quibus verbis significatur eleemosynis deleri peccatum quoad culpam & pœnâ, quamvis diverso modo. Proverb. 16. v. 6. *Misericordiâ & veritate redimitur iniquitas*: quod maximè verum est quoad pœnâ temporalem. Lucæ 3. v. 8. *Facite fructus dignos penitentia*, id est, facite opera penitentia; digna & idonea peccatis vestris redimendis, vt colligitur ex Chrysofomo homil. 10. in Matthæum, & Gregorio homil. 20. in Lucam. Apostolus 2. ad Corinthios 7. v. 10. dicit, *Tristitiam, quæ secundum Deum est, operari penitentiam in salutem stabilem*: & inter cætera etiam operari vindictam: atqui vindicta siue sponte assumpta, siue ab alio imposita, est quædam satisfactio: ergo &c. Item 1. ad Corinthios 11. v. 31. *Si nos ipsos diligereamus (id est, condemnaremus & puniremus) non vtiq; iudicemur (id est, non puniremur) à Domino*. de quo loco vide August. in Enchiridio cap. 66.

Probatum Secundò: Ex Patribus. Vide Belarminum, Theodorum Peltanum, & alios. Tertullianus lib. de Penitentia: *Offendisti, sed reconciliari adhuc potes: habes cui satisfacias, & quidem volentem*. Et infra: *Quam porro ineptum, penitentiam non adimplere, & veniam delictorum sustinere (id est, expectare?) hoc est pretium non exhibere, ad mercedem manum emittere: hoc enim pretio Dominus veniam addicere instituit, hac penitentia compensatione redimendam proponit impunitatem*. vide sequentia. Origenes homil. 6. in Exodum loquens de peccatore, Penitendo, stendo, satisfaciendo delectat, quod admissum est. Et homil. 3. in lib. Iudicum: *Quanto tempore deliquisti, tanto tempore humilia te ipsum Deo, & satisfacito ei in confessione penitentia*. Homil. 15. in Leuit. dicit, *Peccata redimi in hac vita pretio, quod pretium penitentia lacrymis congregatum sit, & labore boni operis inuentum*. Cyprianus epist. 10: *Hæc qui subtrahit fratribus nostris, decipit miseris; vt, qui post sunt agere penitentia veram, Deo patri & misericordii precibus & operibus suis satisfacere, seducantur vt magis pereant*. Sermone de lapsis: *Dominus orandus est, Dominus nostra satisfactio placandus*. Sermone de opere & eleemosynis. Loquitur in scripturis Spiritus sanctus & dicit, *eleemosynis & fide purgantur delicta: non vtiq; illa delicta, quæ fuerant ante baptismum contracta; nam illa Christi Sanguine purgantur*. Vbi nota Cyprianum dicere, peccata ante baptismum pur-

gari Christi Sanguine; post baptismum autem operibus bonis & eleemosynis: non quòd hæc peccata etiam non remittantur Christi Sanguine; sed quia non solo Christi Sanguine sine nostro labore & satisfactione, sicut peccata commissa ante baptismum. Lactantius lib. 6. Diuinarum institut. cap. 24. *Potes peccator reduci, & liberari, si eum peniteat actorum; & ad meliora conuersus, satisfaciat Deo*. Hilarius in Psal. 118. exponens vers. illum: *Exitus aquarum deduxerunt*, &c. ait: *Nunc quoque, id est, postquam arguente Nathan crimen suum recognouit, non desinit David vera penitentia lacrymis facti veteris crimen abolere*. Et infra: *Hæc venia peccati est fonte fletuum flere, & largo lacrymarum imbri madescere*. Ambrosius lib. ad virginem lapsam: *Grandi plagâ alitâ & prolixâ opus medicina est: grande scelus grandem necessariam habet satisfactionem*. Nazianzenus Oratio in sancta Lumina fusè agit de baptismo laborioso Penitentia, & inter cetera dicit, *Aquale malum est, & dimissio absque castigatione, & castigatio sine venia: quandoquidem illa totas relaxat habenas, hæc vero nimium restringit*. D. Augustinus in Enchiridio cap. 70: *Deus miserando delictam iam facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur*. Et cap. 71. dicit quotidianam orationem fidelium satisfacere pro quotidianis culpis. Homil. 50. quæ est de necessitate & vtilitate penitentia in lib. 50. Homiliarum, dicit peccatorem à Præpositis Sacramentorum accipere debere satisfactionis suæ modum. Et eadem homilia: *Non sufficit mores in melius commutare, nisi etiam de his quæ facta sunt, satisfaciat Deo*. Hieronymus in cap. 1. Ioëlis: *Præteritas delicias per quas offenderat Deum, vitæ austeritate compenset*. Chrysof. Sacerdotio cap. 4: *Non temere ad delictorum modum oportet & multam ipsam adhibere, sed peccatoris mens exploranda est*. Homilia 41. ad Populum: *A nobis vltionem sumamus, & ita placabimus Iudicem*. Innocentius 1. epist. 1. c. 7: *Ceterum de pondere estimando delictorum, Sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem penitentis, & ad fletus atque ad lacrymas corrigentis, ac tum debere dimitti, cum viderit congruam satisfactioem*. Leo 1. epist. 79. ad Nicetam c. 5. loquens de ijs qui comederant idolothyta: *Penitentia, ait, satisfactio purgantur*. & epist. 92. ad Rusticum cap. 2. *Huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei, priuata est petenda secessio; vt illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa*. Idem docent reliqui Patres & Doctores.

Lactantius: cap. 24. Potes peccator reduci, & liberari, si eum peniteat actorum; & ad meliora conuersus, satisfaciat Deo.

Hilarius, Hilarius in Psal. 118. exponens vers. illum: Exitus aquarum deduxerunt; &c. ait: Nunc quoque, id est, postquam arguente Nathan crimen suum recognouit, non desinit David vera penitentia lacrymis facti veteris crimen abolere. Et infra: Hæc venia peccati est fonte fletuum flere, & largo lacrymarum imbri madescere.

Ambrosius: Ambrosius lib. ad virginem lapsam: Grandi plagâ alitâ & prolixâ opus medicina est: grande scelus grandem necessariam habet satisfactionem.

Nazianzenus, Nazianzenus Oratio in sancta Lumina fusè agit de baptismo laborioso Penitentia, & inter cetera dicit, Aquale malum est, & dimissio absque castigatione, & castigatio sine venia: quandoquidem illa totas relaxat habenas, hæc vero nimium restringit.

Augustinus, Augustinus in Enchiridio cap. 70: Deus miserando delictam iam facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur. Et cap. 71. dicit quotidianam orationem fidelium satisfacere pro quotidianis culpis.

Hieron., Hieronymus in cap. 1. Ioëlis: Præteritas delicias per quas offenderat Deum, vitæ austeritate compenset.

Chrysof., Chrysof. Sacerdotio cap. 4: Non temere ad delictorum modum oportet & multam ipsam adhibere, sed peccatoris mens exploranda est.

Innocent., Innocentius 1. epist. 1. c. 7: Ceterum de pondere estimando delictorum, Sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem penitentis, & ad fletus atque ad lacrymas corrigentis, ac tum debere dimitti, cum viderit congruam satisfactioem.

Leo I, Leo 1. epist. 79. ad Nicetam c. 5. loquens de ijs qui comederant idolothyta: Penitentia, ait, satisfactio purgantur.

Idem docent reliqui Patres & Doctores.

Ex his testimonijs patet omnes Patres agnoscere Satisfactionem, quæ Deum placet, & peccata redimat; eamque vel sponte fulcipi, vel à Sacerdotibus imponi. Vnde cõuincitur ignorantia vel certè impudentia Lutheri, qui negat istam arbitrariam satisfactionem in Scripturis, aut in Patribus reperiri. Caluinus autem respondet, Patres fuisse lapsos, & fuisse nimis austeros, & alia his similia. Alibi autem dicit hanc satisfactionem solum fuisse disciplinam quandam politicam ad satisfaciendum Ecclesiæ, quando quis fuerat excommunicatus. Sed hoc falsum esse ex eo patet, quòd Patres loquantur de satisfactioe, quæ fit Deo, ad ipsum placandum: & loquantur de multis non excommunicatis.

Dico Secundò: Hæc satisfactio in iustis est condigna & æquiualens debito pœnæ temporalis: est communis Doctorum & certa.

Probatum ex Patribus citatis: Vocant enim satisfactionem

15
Negant
heretici.

Assertio
affirmans
est de fide.

Ex Scrip-
tura.

16
Ex Patri-
bus,
Tertull.

Origenes.

Cyprianus.

Lactantius:

Hilarius,

Ambrosius:

Nazianzenus,

Augustinus,

Hieron.,

Chrysof.,

Innocent.,

Leo I,

17

Iustus con-
dignè satis-
facit pro
pœnâ tem-
porali.

tisfactionem pretium, redemptionem, dignam satisfactionem; quæ omnia significant condignitatem.

Probat *Secundò*: Ratione. *Primò*: quia opus hominis iustificati dignum est vitæ æternæ; vt patet *Matth. 20. v. 8. Voca operarios, & redde illis mercedem.* 2. ad *Timotheum 4. v. 8. Reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi iustus Iudex*: ergo multò magis erit digna satisfactio pro debito pænæ temporalis, præsertim cum hoc debitum non sit tanti momenti, eiusque remissio fiat condonatione extrinseca. *Secundò*: Culpa & pænæ æterna remittitur gratis, quia pro his non potest æquiualens satisfactio à nobis exhiberi: ergo cum debitum pænæ temporalis remaneat illis condonatis, signum est pro hac posse æquiualem satisfactionem exhiberi, alioqui simul cum illis gratis condonari deberet. *Tertiò*: Quòd hæc satisfactio sit condigna, probatur ex conditionibus meriti condigni: Nam satisfaciens est Deo charus, & satisfactio ipsa est opus supernaturale, seu ex gratiâ Dei proueniens, & huic debito proportionatum; & promissio diuina extat, vt patet ex Scripturis allatis: ergo &c.

Obijciunt *heretici Primò*: Ista satisfactio cedit in iniuriam satisfactionis Christi, quasi ea non fuerit plenissima.

Respondeo: Nostram satisfactionem minimè cedere in iniuriam satisfactionis Christi: quia etsi Christus plenissimè pro nobis satisfecerit, hæc tamen satisfactio medijs à Christo institutis nobis applicari debet: sicuti baptismo applicatur nobis satisfactio Christi ad remissionem peccatorum ante commissorum: Eucharistiâ ad gratiæ augmentum: Pœnitentiæ Sacramento ad remissionem peccatorum post baptismum commissorum quo ad culpam & pœnam æternam: denique operibus laboriosis, vt ieiunio, oratione & eleemôsynâ applicatur nobis Christi satisfactio ad remissionem pœnæ temporalis: oportet enim nos quodammodo Christo cõformari vt eius satisfactio nobis cõmunicetur. Adde, cedere in honorem Christi, quòd non tantum ipse pro nobis satisfecit, sed etiam virtutem satisfaciendi dedit: sicut in honorem Dei cedit, quòd non tantum ipse omnia operetur, sed etiam creaturis virtutem operandi dederit.

Instant *heretici*: ergo Deus bis punit idè peccatũ, videlicet semel in Christo, & semel in nobis, & duplicem exigit satisfactionem. Respondeo: Si agamus de peccatis post baptismum commissis, verum est: sed diuersa ratione. Nam Christi satisfactio fuit ad constituendum thesaurum, seu sufficiens pretium, quo omnis culpa & pænæ condonetur: nostra autem satisfactio requiritur vt illud pretium nobis applicetur. Et licet ipsa iustorum opera secundum se sint satisfactoria sicut & meritoria, tamen applicant etiam satisfactionem Christi, vt videlicet, eò nostra satisfactio sit perfectior. Nam per Christi passionem ex rigore iustitiæ satisfaciunt: per nostram autem ex iustitiâ imperfecta.

Obijciunt *Secundò*: *Ezechielis 18. v. 21. dicitur*: Impietas impij non nocebit ei, quacumque die conuersus fuerit. Atqui noceret, si deberet satisfacere.

Respondeo: Non nocebit ei quo ad pœnam æternam, sed punietur tantum pœnâ temporali. Hunc esse sensum huius loci, patet, quia similiter dicit *v. 24. Iustitia iusti non recordabuntur*: & tamen

Deus remunerat sæpè bona opera peccatorum præmio temporali. Patet ergo Scripturam loqui de pœnâ æterna, & de præmio æterno. Adde ostensum esse supra quæst. 86. art. 4. post culpam remissam Deũ sæpè punire peccata vindictâ temporali: vt patet in *Mose, Dauide & alijs ibidem relatis*.

Eodem modo intelligenda sunt alia Scripturæ loca, in quibus dicitur Deus peccata nostra post tergum suum projicere: delere instar nubis: demergere in profundum maris: tegere: non imputare: obliuisci, & similia: quia videlicet eos, quibus amicitiam suam restituit, ita respicit quo ad culpam & pœnam æternam, ac si nunquam peccassent; licet eos temporaliter puniat, aut velit vt ipsi se temporaliter castigent.

Obijciunt *Tertiò*: Ex *Patribus*. Et *Primò* quidem ex *D. Chryso-stomo* tria testimonia: quorum prius est ex *lib. 3. de Prouidentia*, vbi sic ait: *Si ob hoc pœnas infert Deus, vt in malis perseverantes ad pœnitentiam vocet, offensâ pœnitentiâ superflua iam erit pœna*. Alterum est ex *homil. 2. in Plal. 50. Vbi*, inquit, *miseri cordia peritur, pœna locus non est: vbi misericordia postulat, iudicium non sauit*. Tertium est ex *homil. de S. Philogonio*: *Si quis recedens à pristinis malis ex animo promittat Deo se nunquam ad illa rediturum, nihil aliud requirit Deus ad satisfactionem vltiorem*.

Respondeo ad primum testimonium *Chryso-stomi*: Quando peccator ostendit perfectam pœnitentiam, quæ non tantum continet internam conuersionem, sed etiã externos labores & opera satisfactoria, tunc par est vt diuina vindicta cesset. Vel potius dicendum est, *Chryso-stomum* loqui de flagellis, quibus Deus homines in peccatis demorantes excitat ad conuersionem & pœnitentiam, quæ cessant quando homo iam facit pœnitentiam; essent enim superflua: nam hoc habetur tunc, propter quod infligitur, quamuis ea flagella quibus punit peccata præterita nõ semper cessent, quando homo facit pœnitentiam, vt patet in *Dauide*. Ad secundum: Commendat *ibi Chryso-stomus* misericordiam in genere, cui opponitur iudicium & pœna. Qui enim ex misericordia cõsecutus est veniam, non debet subire pœnam condonatum: & quatenus petimus misericordiam, eatenus deprecamur pœnam & iudicium. Sed quia Deus non ita passim vtitur misericordiâ, vt non etiam vtatur iustitiâ; idè nõ remittit totam pœnam, sed partem relinquit luendam: vnde debet illam homo subire, nisi aliunde constet esse remissam. Vnde *Chryso-stomus* eadem homiliâ dicit: *Miseretur quidem Deus, sed non passim miseretur: prouocat nos & dicit, Da & tu aliquid. Et infra: Deus dicit, Da mihi cõfessionem tuâ, & lacrymas pœnitentiæ. Et in Plal. 106. Peius est Dei offensam non placare satisfactione, quam peccando Dei bonitatem offendere*. Ad tertium: Per satisfactionem intelligit *Chryso-stomus* excusationem: vt patet ex præcedentibus verbis; vbi dicit: *Discede à malo, virtutem amplectere, & istud sufficit ad excusationem*.

Alia quædam loca adferunt *heretici* ex *D. Ambrosio*, & ex *D. Augustino*. Locus ex *Ambrosio*, est ex *lib. 10. in Lucam*, vbi de *Petro* loquens dicit, *Lacrymas eius lego, satisfactionem non lego*. Sed *Ambrosius* *ibi* per satisfactionem, intelligit excusationem: vt patet ex *c. 96. Locus* ex *D. Augustino*, vel potius ex *Gennadio* desumitur ex *lib. De*

18
1. Obiectio
hereticorum, quòd
nostra satisfactio sit
Christo iniuriosa.
Refellitur.

Quomodo
bis idem
peccatum
puniatur.

19
2. Obiectio, ex
Scriptis.
Refellitur.

20
3. Obiectio, ex
Patribus.

Explicit
Chryso-stomus.

Ambrosius.

Augustinus lib. De dogmatibus Ecclesiasticis c. 54. ubi dicitur: *Satisfactio est causas peccatorum excindere, nec eorum suggestionibus adiri indulgere.* Sed definitio illa data est ex effectu: ut supra q. 12. dictum est. Videatur cap. 53. ubi clarissime in satisfactione Auctor ille requirit lacrymas & orationem.

21 Obiectio, quod omnia nostra opera Deo sint debita. Obijciunt Quarto alia quaedam, quae etiam afferre solent contra meritum: ut, hominem, quidquid habet & potest, debere Deo titulo creationis & redemptionis: quid ergo poterit reddere pro iniurijs? Confirmatur: quia servus cum totus sit domini, non potest domino quidquam reddere pro iniuria: quia quidquid est, & habet, est domini.

Explicatur & negatur. Respondeo: Non quidquid homo potest, absolute tenetur facere: quia Deus non omnia a nobis exigit, sed ea tantum quae praecipua sunt; praeter quae potest multa alia facere, quae etsi tenentur facere quando peccavit, tamen ante peccatum non tenebatur, sed erant ei libera: & haec vocamus opera satisfactoria. Ad Confirmationem Respondeo: Ex eo quod homo totus naturam suam sit Dei, bene sequitur non posse inter illum & Deum esse iustitiam perfectam; non autem quin possit esse imperfecta, praesupposita videlicet promissione & acceptatione divina. Sicuti inter dominum & servum, si dominus non exigit nisi certa quaedam opera, reliqua relinquit in ipsius arbitrio, poterit servus per illa satisfacere domino suo, si quod damnum intulerit, modo dominus velit acceptare. Vide lib. 13. de Perf. diuinis c. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum alius pro alio possit satisfacere?

22 Affirmatur. Respondeo: Possit, modo vterque sit in gratia. Probant quidam Primò: Ex illo Apostoli ad Colossenses 1. v. 24. *Gaudeo in passionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quae desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia.* Sed Apostolus hic non loquitur de satisfactione, sed de suis laboribus, quos tolerabat in praedicando Evangelio, ut sic meritum Christi applicaretur hominibus: hoc enim deerat passionibus Christi: nam sine Apostolorum & aliorum sanctorum praedicatorum laboribus, Evangelium Christi non innotuisset orbi; ac proinde eius passio vim non habuisset in hominibus. Probant Secundò: Ad Galatas 6. v. 2. *Alter alterius onera portate.* Sed hic locus non vrget, quia de tolerantis mutuis imperfectioibus agit.

23 Probatur solidius. Probatur ergo Primò: Iacobi 5. v. 26. *Orate pro inuicem, ut saluemini.* 1. Ioannis 5. v. 16. *Qui scit fratrem suum peccare non ad mortem, oret, & dabitur ei vita.* & alia huiusmodi.

Exempla Scripturae, a maiori ad minus. Probatur Secundò: Ratione. Prima est: Deus propter Iacob benedixit domui Laban: Genes. 30. v. 27. Propter decem iustos voluit parcere quinque ciuitatibus Pentapolis: Genes. 18. v. 32. Propter preces Samuëlis pepercit populo cum Regem petijissent: 1. Reg. 12. v. 19. Propter Dauid Dominus pepercit Salomoni: 3. Reg. 11. v. 12. Propter lacrymas viduae suscitauit filium eius defunctum: Lucae 7. v. 13. Propter fidem portantium, sanauit paralyticum: Lucae 5. v. 20. Ergo bona opera vnus possunt alteri prodesse ad

remissionem poenae temporalis. Patet consequentia; nam si Dominus saepe pepercit impijs, ipsique benefecit ob preces & merita iustorum, multò magis ignoscat poenam temporalem filijs suis ob aliorum preces & afflictiones.

Secunda Ratio est: Omnes, qui sunt in gratia, sunt membra viua vnus corporis & capitis, ut saepe docet Apostolus: ad Rom. 12. ad Ephes. 4. Atqui membrorum inter se est communio: iuuant enim se mutuo omnibus officijs sibi proprijs; sustinent pro mutuâ salute varios labores, interdum sectionem & vitionem; & si quid patitur vnum, compatiuntur reliqua. Ergo pari modo iusti possunt se mutuo iuuare; & alterius afflictio poterit alteri prodesse: hoc enim postulat communio sanctorum, quam constat esse in Ecclesia.

24 Dixi, modo vterque sit in gratia: quia etsi opera iustorum possunt prodesse impijs ex congruo ad impetrandum auxilium, quo ad iustificationem disponantur; & etiam ad poenas temporales differendas, ut in hac vita non puniantur: tamen non possunt prodesse ad remissionem poenarum temporalium, quamdiu manent impij; quia nemo est capax remissionis poenae, nisi remissa culpa, ut supra ostensum est.

DVBIVM I.

Vtrum satisfactio vnus valeat alteri ex condigno?

25 Multi Doctores sentiunt valere ex condigno; estque probabile. Verius tamen videtur, solum valere ex congruo, id est, ex Dei misericordia acceptantis satisfactionem vnus pro altero. Ita tenet Antonius Cordubensis qu. 5. de Indulgentijs, & Ioannes Medina codice De satisfactione quaest. 5.

Probatur Primò: Quia opus alterius non valet alteri, neque per modum perpeccationis seu iustitiae poenae; non enim tu sustines poenam tibi debitam, dum ego punior: neque per modum meriti condigni; nam nemo alteri ex condigno mereri potest: ergo solum valet per modum imperationis. Patet Consequentia, quia tantum his tribus modis potest valere satisfactio.

Probatur Secundò: Quia nulla extat promissio Dei de acceptanda alterius satisfactione pro peccatis alterius; & quamuis extaret, non sufficeret ad condignitatem satisfactionis: ut patet in promissione remissionis peccatorum facta poenitentibus, quam tamen remissionem non merentur ex condigno, eò quod promissio non tribuat operi dignitatem.

Probatur Tertio: Ratione a priori: quia opus hominis cum sit limitatum secundum conditionem & virtutem operantis, non potest alteri aliquam dignitatem tribuere ad aliquod bonum, sed solum operanti in quo manet (illud enim proprium est operibus Christi, quae infinitam habent dignitatem meriti & satisfactionis); quae etiam causa est quod nemo alteri possit ex condigno quidquam mereri: ergo mea satisfactio non potest tibi valere ex condigno, cum te non possit reddere dignum remissione poenarum. Secus est de satisfactione Christi quae nobis applicata per Baptismum vel Sacramentum Poenitentiae, reddit dignos non solum remissione poenae temporalis, sed etiam culpae & poenae aeternae.

Dices

26
Obiectio-
nes soluun-
tur.

Cur vo-
luntas Ada-
mi ex con-
digno va-
luerit po-
steris ad
damnatio-
nem.

Dices Primò: Peccatum Adæ non erat infini-
tæ virtutis in ratione mali, & tamen ex condigno
meruit omnibus priuationem gratiæ & damna-
tionem: ergo pari modo satisfactio vnus poterit
alteri valere ex condigno.

Respondeo Negando Consequentiam: nam
opus illud non solum erat Adami, sed etiam po-
sterorum, qui in ipso virtute continebantur, qua-
tenus voluntas Adami censebatur esse postero-
rum. Itaque ex condigno valuit omnibus ad
damnationem, non vt erat opus Adami, sed vt
opus totius posteritatis: satisfactio autem mea nõ
sic est opus alterius, pro quo satisfacere intendo,
imò nec esse potest.

Dices Secundò: In Republica ciuili alter po-
test pro altero apud Principem condignè satisfacere:
cur non etiam in Republica spiritali, id est,
in Ecclesiâ apud Deum?

Cur vnus
pro alio
possit con-
dignè satis-
facere quo-
ad debitum
pecuniæ,
non ita pro
debito pœnæ

Respondeo: Si debitum sit pecuniarum, sic po-
test alter pro altero satisfacere: nam in tali solu-
tione solum spectatur, vt tanta summa detur, siue
à reo, siue ab alio nomine rei: cum enim alius no-
mine rei dat, ipse reus soluere censetur. Ratio est,
quia pecunia potest perfecte transferri in ipsum
reum, vt tam verè & perfecte fiat ipse, sicut an-
tè fuit alterius. Si autem debitum consistat in obli-
gatione ad aliquam pœnam positiuam sustinen-
dam (vt si reus damnatus sit ad exilium, carcerè,
flagella) non potest alius pro eo condignè satisfacere,
sed solum ex misericordie acceptatione Prin-
cipis, qui condonat reo supplicium propter alterius
preces, & afflictionem oblatam. Ratio est, quia
opus satisfactorium alterius non potest ita in reum
transferri, vt propriè fiat ipse, sicut erat eius
qui illud re ipsa sustinuit.

Dices Tertio: In Ecclesiâ est communio San-
ctorum: ergo ex condigno: alioquin erit im-
perfecta.

27
Qualis, &
in quo, sit
communio
Sanctorum
in Ecclesiâ,

Respondeo: Sicut communio Sanctorum non
postulat, vt alter alteri ex condigno mereatur, ita
neque vt condignè satisfaciatur. Sufficit enim ad hæc
communio, vt alter curam salutis alterius
gerat, vt de bonis mutuis gaudeant, de malis do-
leant, bona procurent, mala auertant; quod
fit orando, suaque bona opera Deo pro altero
offerendo.

Dices Quarto: Si satisfactio alterius alteri so-

lùm valeat per modum impetrationis: ergo non
valet lege infallibili, quod videtur absurdum.

An satisfactio vnus
pro alio va-
leat lege in-
fallibili.

Respondeo Primò: Non est certum satisfactio-
nem vnus valere alteri lege infallibili; nusquam
enim id habetur in Scriptura vel Traditione; nec
vlla ratio conuincit: imò certum est, non valere
alteri tantum, quantum valeret, si ipsemet eam
subiret; vt rectè Medina quæst. 3: quod est signum
non valere ex condigno, quando eam non subit.

Respondeo Secundò: Negari potest consequen-
tia: nam etiam contritio lege infallibili effectum
habet remissionem peccatorum, non tamen ex
condignitate.

Dices Quintò: Ergo Indulgentiæ non vale-
bunt ex condigno: quod est contra communem
Ecclesiæ sensum.

Respondeo Negando consequentiam: quia per
Indulgentias nõ solum applicantur satisfactioes
Sanctorum, sed etiam Christi, & eatenus ex con-
digno valent.

DVBIVM II.

*Vtrum satisfactio, quam alius pro alio suscipit,
sit Sacramentalis?*

Respondeo: non esse: quidquid alij dixerint.

28
Non potest
Confessor
alteri im-
ponere pœ-
nitentiam
pro pœnia
tenente sub-
eundam.

Probatur Primò: Quia satisfactio sacra-
mentalis debet procedere ex virtute Clauis, id est,
ex potestate Sacerdotali: hinc enim habet, quod
sit sacramentalis; vt colligitur ex Concilio Tri-
dentino sess. 14. cap. 8. Atqui Sacerdos, per po-
testatè Clauium non potest alteri imponere pœ-
nitentiam pro pœnitente subeundam, sed solum
ipsi pœnitenti: ergo pœnitentia illa non est sa-
cramentalis.

Probatur Secundò: Quia pœnitentia sacra-
mentalis imponi debet tum ad remedium & ad
custodiam contra peccata futura, tum ad vindi-
ctam præteritorum: atqui satisfactio tua non est
remedium, aut vindicta peccatorum alterius. Quò
fit, vt quando pœnitens non potest implere pœni-
tentiam impostam, non teneatur eam curare per
alium; & si curet, non ideo liberatur, quando re-
ctè valuerit: neque illa per alterum impleta, ali-
ter ipsi proderit, quam per modum impetratio-
nis, etiamsi consensu vel iussu Sacerdotis curaue-
rit per alium impleri.

Pœnitens,
non valet
per se im-
plere pœni-
tentiam, nõ
teneatur ea
curare per
alium im-
pleri.

Q V Æ S T I O X I V.

De Qualitate Satisfactionis.

ARTICVLVS I.

*Vtrum homo possit de vno peccato
satisfacere, sine alio?*

Respondeo & Dico Primò: Non potest
quis satisfacere pro vno peccato quoad
culpam & pœnam æternam, quin pari mo-
do simul satisfaciatur pro alio. Patet ex di-
ctis suprà q. 86. & 87. & hoc solum vult D. Tho.
isto articulo.

Dico Secundò: Iustificatus potest satisfacere
pro pœna temporali vnus peccati, sic vt non sa-

tisfaciat simul pro pœna alterius. Est etiam cer-
tum. Ratio est: quia diuersis peccatis diuersæ
pœnæ respondent, quarum vna non est alteri
connexa.

Petes: An ergo pro diuersis peccatis oporteat
diuersis pœnarum generibus satisfacere?

An quouis
genere sa-
tisfactio-
nis, possit
pro quouis
peccato sa-
tisfacere.

Respondeo: Si satisfactio consideretur, qua-
tenus est satisfactio, & vindicta pro peccatis præ-
teritis, sic quouis genere satisfactionis possumus
pro quouis peccato satisfacere, nempe vel oratio-
ne, vel ieiunio, vel eleëmofynis: quia quodlibet
horum, si debitè & quantum oportet vsurpetur,
sufficit ad quamuis pœnam temporalem redimen-
dam. Si autem consideretur satisfactio, quatenus
est in